

**CONFERINȚE ÎN PLEN/
PLENARIES**

Alexandra CUNIȚĂ
Universitatea din București, România

LEXICUL CA „REVELATOR” AL VIEȚII SOCIALE ȘI POLITICE ACTUALE⁴

« [...] le langage, et c'est sa force, est capable de tout.
Il est capable d'insulter, d'accabler autant que de louer
et d'aimer, il est capable de réunir les gens et de les diviser,
il est capable de dire la vérité et de mentir. » (A.Rey 2011: 32)

1. Introducere

Apărute din nevoia oamenilor de a comunica în vederea organizării relațiilor dintre ei în cadrul comunităților în care trăiau - organizare indispensabilă atât activității de producere, respectiv obținere, cât și celei de distribuire a variilor resurse necesare existenței (Metzeltin 2016: 13) -, sistemele semiotice, în primul rând limbajul uman sau limbile sub forma cărora se concretizează el, au o istorie ce trebuie analizată în strânsă legătură cu evoluția social-politică și culturală a formațiunilor politico-administrative în sânul cărora au viețuit generațiile succesive de indivizi; în aceeași manieră trebuie să continue cercetarea limbilor și în prezent.

De-a lungul secolelor, prin intervenția sa, factorul politic a schimbat în repetate rânduri destinul comunităților umane; nu rareori însă a exercitat puternice presiuni și asupra idiomurilor pe care acestea le vorbeau, presiuni care au avut rezultate distincte, în funcție de obiectivele urmărite și de condițiile istorice ale momentului. De pildă, în multe cazuri, voința politică a condus la ridicarea unuia dintre dialectele vorbite într-un anumit spațiu geografic la rangul de limbă națională, în detrimentul altor dialecte care au ajuns să fie mai mult sau mai puțin marginalizate [1].

În alte situații, prin presiunile exercitate asupra cetățenilor pentru atingerea unor scopuri lipsite de orice urmă de moralitate, factorul politic a putut avea o contribuție capitală la pervertirea limbii utilizate de aceștia în

⁴ Lucrarea a fost susținută în plenul conferinței *Lexic comun / Lexic specializat* cu tema *Limba română azi: direcții actuale și perspective*, Galați, 4-5 decembrie 2020.

comunicarea curentă. Este, de pildă, cazul limbii germane supuse manipulărilor de către regimul nazist, sub cel de al III-lea Reich, limbă studiată, analizată, descrisă de filologul și profesorul universitar german Victor Klemperer [2]. Această limbă, mult sărăcită în planul expresivității în raport cu ceea ce arătau scrierile literare, istorice, filozofice germane din alte vremuri, poartă semnele unei manipulări brutale la nivelul lexicului, cuvintele fiind afectate nu atât în planul valorii lor denotative, cât în cel al valorilor conotative [3]. Asemenea unități lexicale cu semnificație alterată [4], amputată de o parte din accepțiunile până atunci cunoscute vorbitorilor, au stat la baza unor producții discursive ale autorităților destinate membrilor obișnuiți ai societății. Intens difuzate, pe diverse canale, cu semnificațiile alterate prin manipulări vizibile pentru un filolog, cuvintele respective s-au fixat, pentru o perioadă, în memoria, în conștiința vorbitorilor, ajungând să le modifice comportamentul în comunitate.

Se poate de asemenea imagina – câțiva scriitori celebri au făcut acest lucru! – cazul unor limbi create pentru a înlocui, sub atenta supraveghere a reprezentanților unui regim politic totalitar și polițienesc, limba naturală vorbită de cetățenii unui anumit stat, cu intenția expresă de aservire completă a respectivei populații. După cum se știe, în viziunea cu o puternică tentă satirică a lui George Orwell, expusă în romanul *O mie nouă sute optzeci și patru* (1984), noul fel în care sunt constrânși să se exprime locuitorii statului Oceania are la bază un sistem semiotic – engl. *newspeak* / rom. *nouvorba* – obținut prin manipularea limbii engleze, de fapt o limbă sărăcită și schematică ce nu mai prezintă nicio asemănare cu limbile naturale folosite în comunicarea umană, o limbă imposibilă, creată special pentru îngrădirea gândirii cetățenilor. *Nouvorba* imaginată de Orwell este o plăsmuire de care scriitorul se folosește cu măiestrie în discursul său antitotalitar adresat unui public poate încă insuficient pregătit pentru a-l recepta cum se cuvine în momentul parcurgerii unora dintre ficțiunile lui literare ce pot fi catalogate drept romane politice. Limbajul studiat de Victor Klemperer – limbaj susținut de propaganda nazistă în timpul celui de al III-lea Reich – nu este nicidecum rodul imaginației unui artist al cuvântului. Și, dacă este să ținem seama de părerea mai multor cercetători pe tărâmul lingvisticii, în lumea reală de azi există numeroase alte „abstracțiuni deformante” [5] dintre care unele se manifestă în câmpul publicității, altele în zona de acțiune a propagandei, cum ar fi diversele tipuri de „limbă de lemn” sau „limbajul politic corect”.

În lumea noastră, în ultimii 40-45 de ani s-au produs schimbări importante în plan social-politic și economic, schimbări care au afectat profund și în moduri variate viața oamenilor din diverse puncte ale planetei, mentalitățile, deprinderile, comportamentul multora dintre ei. Noi reguli par să le organizeze în prezent activitățile desfășurate în mod curent în interes colectiv și individual, noi principii par să-i călăuzească pe tărâmul relațiilor interumane, noi viziuni asupra modalităților de raportare la realitatea înconjurătoare par să se substituie ideologiilor până nu de mult dominante. În consonanță cu noile orientări sau crezuri ușor de observat în lumea aceasta deschisă transformărilor, majoritatea cetățenilor țării numite România doresc de pildă să elimine din comportamentul lor, ca și din politici – deci și din exprimare –, „ofensele pe motiv de ocupație, sex, rasă, handicapuri, cultură, orientare sexuală, religie, ideologie ori vârstă”[6]. Pentru a denumi acest nou punct de vedere sau această nouă atitudine / poziție cetățenească, a fost nevoie de o expresie nouă, specială, preluată sub forma unui împrumut din limba engleză: *political correctness*, ori sub forma unui calc: *corectitudine politică*.

Noi unități lexicale – împrumuturi, calcuri, derivate afixale (*globalizare*) de la cuvinte românești sau provenind din fondul lexical al altor limbi, compuse (*terrorist-kamikaze*), acronime (*Bex/BEx*) – apar din nevoia de a desemna principii moral-politice, procese, fenomene, instituții, roluri sociale,... specifice realității social-politice actuale. Dar ce ne spun astfel de expresii – care-și au locul cu precădere în discursul politic sau în discursul mediatic – despre societatea ori despre indivizii în ale căror schimburi verbale ocupă un loc bine stabilit? La această întrebare ne propunem să căutăm răspuns în cele ce urmează.

2. Politicul, un fenomen discursiv

Ca termen, *politicul* cu greu poate fi asociat unei definiții unice, exacte, căci interpretarea conținutului său denotativ depinde în bună măsură de perspectiva adoptată de acela care își propune să-i explice înțelesul făcând apel, pe cât posibil, la o formulă sintetică. În cazul de față, vom considera că *politicul* – sferă de activitate social-istorică ce ocupă o poziție ierarhic superioară altor sfere de activitate în devenirea umanității – desemnează „știința și practica de guvernare a unui stat”[7]. Grupul sau grupurile de indivizi care au „capacitatea de a-i obliga pe actorii unui sistem social să-și îndeplinească obligațiile [impuse de] obiectivele colective”, mobilizând în

acest scop resursele societății, sunt entitățile care dețin *puterea politică* în stat [8].

Așa cum afirmă specialiștii, *puterea politică* este conceptul-cheie pe care se axează *comunicarea politică*, proces de extremă complexitate de care depinde în cel mai înalt grad organizarea vieții sociale în sânul comunităților de tip popor/națiune. Întreaga încrângătură a *puterilor* implicate în structura de rezistență a societății reprezintă un *fenomen discursiv*, în măsura în care, prin „programele” fiecăreia dintre ele – „codificate în texte și în alte produse semiotice” – concură la constituirea structurilor sociale, în primul rând, a formațiunilor statale [9].

În toate tipurile de societăți pe care le-a cunoscut omenirea, *puterea* – și ne gândim în primul rând la *puterea politică* – a fost o temă de bază a comunicării. Cercetătorii interesați de natura și tipologia elementelor semnificative pentru o semiologie a *puterii* subliniază importanța acordată în *comunicarea politică* – axată în principal pe problema *legitimării* – actorilor și rolurilor ce le revin în cadrul relației generale dintre guvernanți și guvernați; se discută însă și alte chestiuni legate, să spunem, de felul cum este structurată *puterea* în stat, de funcțiile și atribuțiile statului, de drepturile și obligațiile cetățenilor etc. Legea noastră fundamentală – Constituția României – precizează de pildă, în cadrul Titlului I – Principii generale, Art.1, tot ce este definitoriu pentru statul român și pentru relația dintre acesta și cetățenii săi. Iată primele trei puncte, pe care le cităm aici cu titlul de exemplu:

- (1) România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil.
- (2) Forma de guvernământ a statului român este republica.
- (3) România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate. (*Constituția României Actualizată*)

Dacă, așa cum se precizează în DEX (1998: 439), verbul *a guverna* (< fr. *gouverner*) nu mai păstrează nimic din prima accepțiune a etimonului său francez: 'a conduce, a dirija o ambarcațiune', însemnând 'a conduce, a administra un stat, un popor' și '(rar) a conduce, a îndruma conduita cuiva', iar infinitivul lung/substantivul abstract *guvernare* se definește fie ca 'acțiunea de a guverna', fie ca 'perioada în care un guvern își exercită acțiunea', substantivul *guvernământ* din expresia polilexicală *forma de*

guvernământ prezintă în enunțul ce constituie punctul (2) al Art.1 preia numai unul dintre sensurile menționate: 'formă de conducere politică a unui stat'. În vocabularul politic intră și substantivul *guvernare*, sub forma sintagmelor *guvernare parlamentară/prezidențială/autocratică*,...

Enunțurile citate pot fi însă comentate și dintr-un alt punct de vedere: ele reprezintă un fragment de discurs cu un evident colorit modal epistemic obiectiv; se remarcă totodată și prezența unor valori modale asociate – de regulă, din zona modalităților apreciative [10] – care trebuie puse indirect în legătură cu sensul denotativ al multora dintre adjectivele și chiar substantivale existente în enunțurile menționate – *național; republică, revoluție* – și direct, cu virtualele lor valori conotative. În același timp, trebuie subliniat că enunțul corespunzător punctului 5 al articolului 1 din Constituție :

(4) În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie. (*Id., ibid.*)

are o dimensiune modală deontică exprimată explicit de adjectivul *obligatoriu, ie*, acest colorit modal fiind obișnuit în cazul produselor discursive circumscrise *comunicării legislative și politice*.

Pe lângă pronunțatul său caracter imperativ, discursul politic mai are câteva trăsături, precum „caracterul intenționat ambiguu, caracterul disimulat, caracterul polemic, natura ideologică ” [11], pe care de fapt le putem vedea manifestându-se, eventual mai puțin viguros și mai puțin solidar, și în cazul altor tipuri de discursuri. Specialiștii ezită totuși să vorbească despre existența unui *limbaj politic* ca limbaj specializat, fiindcă pe acest tărâm nu pare încă să se fi ajuns la un grad de cristalizare, specializare și stabilitate terminologică susceptibil să-i asigure individualitatea, să-l diferențieze net de alte categorii de limbaje specializate. Așa cum remarcă Rodica Zafiu (2007), ceea ce se desemnează uneori prin formula *limbaj politic* se aseamănă de fapt până la identificare cu limbajul standard, are puncte comune cu limbajul jurnalistic, interferează cu limbajul juridic și administrativ; numai raportarea la domeniul de utilizare, respectiv la situația de comunicare ne permite să-l diferențiem pe cel dintâi de celelalte limbaje menționate. Ne poate convinge de realitatea asemănărilor enumerate exemplul de mai jos:

[...] societatea modernă este societatea în care politica a preluat conducerea evoluției sociale. Ne place, nu ne place, viața noastră depinde de politică, fie că o ignorăm sau nu, că vrem sau nu să ne implicăm în politică. În definitiv, cine nu a fost marcat biografic de decizii politice? [...] politica modernă se

concentrează în decizii pe care le iau ramurile puterii de stat: legislativ, executiv, judecătoresc. Statul este – prin ceea ce face și prin ceea ce nu face – marele actor al oricărei situații de viață din societatea modernă. Așa stând lucrurile, gestiunea cu succes a globalizării și aplicarea de măsuri care să însemne o evoluție a acesteia dincolo de forma ei actuală sunt în mâna statului. A fiecărui stat, cel puțin în ceea ce-l privește. Iar cum funcționează un stat nu este doar indiciu de civilizație astăzi, ci și condiție a unei existențe umane pline de sens. (Marga, *După globalizare*, 331-332)

Iată de ce, de obicei, se consideră preferabil să se discute despre *discursul politic* și despre *vocabularul* acestuia. Este însă foarte probabil ca și aici, în timp, practicile discursive să conducă la apariția unui „cod” [12].

Conform dicționarilor, în primul rând conform celor specializate, vocabularul discursului politic [13] conține un număr foarte mare de substantive, semne care asigură cu preponderență funcția denominativă a limbii. Dacă prin cuvinte, în general, principalii actori politici ai momentului pot orienta atitudinile cetățenilor, îi pot convinge pe aceștia să se alieze unor cauze considerate a fi de maximă importanță pentru întreaga populație sau îi pot determina să susțină, să sprijine realizarea unor obiective prezentate ca prioritare sau chiar vitale pentru comunitatea dată, substantivele sunt semnele lingvistice care participă direct, într-o măsură mai mare decât alte clase morfolexicale, la construcția realității „descriind și reprezentând ceea ce noi nu putem experimenta direct” [14].

Pasajul citat mai sus ca exemplu conține cel puțin un substantiv – *globalizare* – care, deși provenit dintr-un orizont economic, circulă astăzi cu o frecvență ieșită din comun în *comunicarea politică*, precum și, oarecum surprinzător, în *comunicarea curentă*, cotidiană, ca dovadă a largii difuziuni de care se bucură, a faptului că fenomenul social-politic și economic pe care îl denumește a influențat și continuă să influențeze profund viața celor mai obișnuiți membri ai societății.

Fără a avea nicidecum intenția de a privi astfel de unități lexicale dintr-o posibilă perspectivă a *manipulării* indivizilor obișnuiți de către actorii politici ai momentului, ne vom opri asupra câtorva asemenea elemente de vocabular prezente în discursul politic actual – dar cu certitudine nu numai în acest tip de discurs –, spre a vedea ce fel de reprezentări ale lumii contemporane ne dezvăluie ele.

3. Unități lexicale din câmpul social-politic, discursuri politice, sociologice și jurnalistice care le vehiculează, devoalarea unor imagini latente ale lumii în care trăim

Următoarele trei exemple pe care le propunem vor arăta cum se articulează, din perspectiva analistului obișnuit cu cercetarea de tip lingvistic, elementele specifice analizei discursului cu cele de natură lexicologică și lexicografică, permițându-i totodată cititorului să înțeleagă, sperăm, mai bine de ce unitățile lexicale asupra cărora ne vom opri funcționează ca un adevărat „revelator” al vieții social-politice din ultimele trei-patru decenii.

Termenul cel mai utilizat astăzi în politica și în politologia tuturor țărilor și tuturor ariilor de cultură este acela de *globalizare*. (*Cotidianul*, 23.II.00, p. 6, în Dimitrescu (coord.), Ciolan, Lupu, 2013: 267)

În zilele noastre se exercită presiuni pentru trecerea de la „guvernare” (conducere „de sus”, reprezentativă și democratică în lumea modernă) la „guvernanță” (autodeterminare în condițiile competiției) în conducerea entităților diferențiate. O întreagă viziune despre societate s-a articulat între timp și aspiră să ne convingă acum că exprimă realitatea, că nu am avea alternativă. Recursul la guvernanță face corp comun cu proclamarea competitivității drept scop, considerarea pieței ca singur regulator al activităților, a echilibrului bugetar ca indicator de dezvoltare, privilegierea criteriilor cantitative de evaluare, [...], sporirea rolului executivului, diminuarea importanței Parlamentului și declinul instanțelor deliberative, desconsiderarea prestației sociale a statului și alte piese. În societățile de astăzi se petrece, în orice caz, o schimbare cu consecințe mult mai profunde decât se acceptă în mod curent. (Marga 2013: 8)

Securitatea statelor este afectată de globalizare sub trei aspecte principale.

În primul rând, securitatea fiecărui stat depinde acum de situația și de securitatea globală. A lua în seamă ceea ce se petrece pe glob este indispensabil în epoca nucleară. [...] digitalizarea a permis destabilizări de state pe canalul informațiilor, iar un „război informațional” se poate purta fără declarații formale de război. [...]

În al doilea rând, în condițiile globalizării s-au produs mari concentrări de putere – economică, militară, politică, culturală, mediatică. Societatea mondială a națiunilor și statelor libere și egale în drepturi este o asumție normativă [...], dar realitatea este diferită. [...] Poți controla o țară fără să o ocupi cu militari, chiar și fără a fi prezent fizic, direct sau indirect, în ea. Securitatea țărilor este în fața unui evantai mult mai larg de pericole decât cele tradiționale, când era suficient să protejezi cu succes frontierele geografice.

În al treilea rând, securitatea unei țări se asigură mai dificil și mai complicat odată cu competițiile erei globalizării. [...]. (Marga 2018: 83-84)

Toate cele trei fragmente de discurs citate sunt produse de un enunțiator, care nu își manifestă însă cu aceeași forță sau prin aceleași mijloace lingvistice prezența în enunțurile respective. Cel mai impersonal din acest punct de vedere este enunțul reprezentând primul exemplu din seria menționată. Totuși, chiar și în acest fragment de discurs mediatic – ales spre a fi introdus într-o lucrare lexicografică de felul *Dicționarului de cuvinte recente* (ediția a III-a) probabil tocmai datorită caracterului său relativ neutru – există câteva mărci ale subiectivității cum ar fi expresia evaluativă *cel mai (utilizat)* sau cuantificatorul totalizant/globalizant [15] *toți, toate (tuturor țărilor, tuturor ariilor de cultură)*, formulări neconfirmate statistic prin cifre. În plus, prin utilizarea deicticului *astăzi*, enunțiatorul nedeclarat își afirmă indirect apartenența la contemporaneitate, ca membru al unei societăți care ne include și pe noi, potențialii cititori ai respectivului enunț/text. Înscrierea acestui tip de enunțiator în colectivitatea specificată se realizează însă în mod explicit în cel de al doilea exemplu, prin locuțiunea adverbială *în zilele noastre*, știut fiind că, în cazul adjectivului pronominal posesiv de persoana a IV-a: *nostru, noastră, noștri, noastre*, posesorul colectiv (*noi*) include posesorul unic – persoana I (*eu*).

Localizarea în timp prin adverbul deictic *acum*, care ne duce cu gândul la existența unui centru emițător în măsură să organizeze lumea înconjurătoare și evenimentele ce-i jalonează istoria în funcție de propria sa poziție spațio-temporală, există și în celelalte două fragmente de discurs citate ca exemple. La fel și evaluările cantitative de genul (*mult*) *mai profunde*, (*mult*) *mai larg*, *mai dificil*, *mai complicat*, care trădează prezența unei subiectivități autorizate să facă astfel de estimări/măsurători folosind o „scară a intensității” [16].

Pentru asigurarea caracterului impersonal al discursului științific menit să aducă la cunoștința publicului constatările politologului sau ale sociologului care au analizat un ansamblu de fapte/date, le-au ordonat și le-au explicat astfel încât partenerii de comunicare să le atribuie o semnificație cât mai apropiată de cea avută în vedere de emitenți, în enunțurile exemplilor al doilea și al treilea aproape toate grupurile verbale conțin verbe la diateza reflexivă cu valoare impersonală. Într-un singur enunț din cel de al treilea exemplu, în locul construcției reflexive, respectiv pasive sunt utilizate verbele active la indicativ/conjunctiv prezent, persoana a II-a, cu

valoare impersonală: *Poți controla o țară fără să o ocupi cu militari [...], în loc de: Se poate controla o țară fără ca ea să fie ocupată de militari.*

În aceleași două ultime exemple, apar mai multe expresii ale subiectivității sub forma unor modalizatori variați: verbele *a (se) putea, a permite* care redau diverse subtipuri ale <POSIBILULUI>, adjectivul *indispensabil* care traduce <NECESARUL>, adjectivele *dificil, complicat* care exprimă valoarea modală [+axiologic], [-favorabil], substantivul *pericole* care funcționează în discurs cu același colorit modal intrinsec [17], substantive ca *stat, militari, frontiere...* care pot funcționa cu valori modale asociate. Enunțiatorul, care își devoalează prezența într-un enunț din cuprinsul exemplului al doilea prin folosirea unor mărci ale persoanei a IV-a: *(să) ne (convingă), (nu) am avea (alternativă)*, găsește în construcția *aspiră să ne convingă* și în condiționalul *nu am avea alternativă* formulele potrivite pentru a indica refuzul său de a adera la acea *întreagă viziune* articulată în ultimul timp la nivelul unor autorități internaționale. Aceste formule, care arată că emitentul se distanțează de punctul de vedere oficial, funcționează ca suport al unor valori modale epistemice.

În sfârșit, în cel de al treilea și ultimul exemplu din seria propusă, pentru a da mai multă forță persuasivă discursului său centrat pe ideea că globalizarea a afectat securitatea țărilor lumii, punându-le în fața mult mai multor *pericole* decât cele tradiționale, enunțiatorul recurge la o scară argumentativă [18] al cărei pol inferior este indicat de prezența marcatorului *chiar (și) fără* în următorul enunț: *Poți controla o țară fără să o ocupi cu militari, chiar și fără a fi prezent fizic, direct sau indirect, în ea.*

La nivelul lexicului utilizat, foarte bogat în substantive – în majoritate nume de acțiuni obținute prin derivare sufixală de la baze verbale – se remarcă existența unor cuvinte sau sintagme ce se înscriu în vocabularul discursului politic precum *politică, politologie; executiv, Parlament, instanțe deliberative, securitate globală...* alături de *globalizare, guvernare, guvernanță*. Considerând că ultimele trei lexeme menționate se impun atenției cercetătorului fie și numai prin frecvența cu care apar în prezent, în comunicarea politică – și nu doar acolo –, în cele ce urmează ne vom opri numai asupra lor.

Privite din perspectivă lexicologică, cele trei substantive amintite, precum și alte câteva cu care acestea intră în diverse tipuri de relații atât în planul expresiei, cât și în cel al conținutului, trădează, fie că sunt realmente împrumuturi de dată relativ recentă, fie că sunt formate pe teren românesc

cu sufixe analizabile în limba noastră, o puternică influență a limbii engleze și, într-o măsură incomparabil mai redusă, a limbii franceze, fenomen ce ilustrează tendința unanim reunoscută de specialiști de internaționalizare a lexicului românesc actual. Derivate cu sufixul substantival *-RE* sau cu afixul compus *-(IZA)RE* (Stoichițoiu-Ichim, 2008: 28), *globalizare* și *guvernare* sunt abstracte verbale încadrabile în subclasa numelor de acțiune. Același statut este atribuit și altor substantive ca *mondializare*, *universalizare*, *internaționalizare*,... sau *balcanizare*, *iugoslavizare*, *americanizare*,... , chiar dacă verbele bază nu sunt întotdeauna atestate, rămânând adesea la stadiul de lexeme „posibile”.

Alte două sufixe foarte productive: *-ISM* și *-ITATE* intră în construcția unor substantive abstracte ca *globalism* – corelat cu derivatul *globalist* –, *multiculturalism*,..., respectiv *globalitate*, *multiculturalitate*,... Primul dintre aceste două sufixe neologice, *-ISM*, care provine din greacă și care este astăzi utilizat pe scară largă în diverse limbi romanice, germanice, slave, apare în derivate ce denumesc doctrine, curente politice sau filozofice, ideologii: în această categorie de derivate se înscrie cuvântul *globalism* – ideologia unei schimbări radicale a lumii –, spre deosebire de termenul *multiculturalism*, care trimite la o stare de fapt – coexistența mai multor culturi într-un spațiu geografic dat –, nu direct la o ideologie [19]. Același sufix *-ISM* poate intra însă și în construcția unor derivate ce desemnează, metaforic sau nu, atitudini sau comportamente, uneori stări de spirit (*tembelism*, *fariseism*, *fripturism* [20]). La rândul lui, *-ITATE*, sufix neologic cu etimologie multiplă – „latină savantă, franceză, italiană, germană”, după cum afirmă cercetătorii români – poate figura în „abstracte ale calității” ale căror baze de derivare sunt de natură adjectivală: *integralitate*, *totalitate*,... [21]. Ca un veritabil termen tehnic, *globalitate* se distinge prin înțelesul pe care i-l dau sociologii și politologii de sensurile cuvintelor *integralitate*, *totalitate* în limba comună, mai ales valorii de „abstract al calității” atât de clar exprimată de cuvântul *integralitate*. Într-adevăr, conform acestor categorii de specialiști, *globalitatea* este un „cadru de referință al abordărilor”, altfel spus, despre *globalitate* nu poate fi vorba decât atunci când fiecare dintre acțiunile importante de pildă pentru modernizarea economiei, pentru introducerea unor schimbări semnificative pe plan politic, administrativ, cultural are în vedere „societatea mondială” încă din faza inițială a intenției [22]; termenul *globalitate* utilizat în discursul politic implică așadar o orientare semantică pe care nu o prezintă niciunul din lexemele *integralitate*, *totalitate*.

Filologic vorbind, cuvântul *guvernanță*, preluat relativ recent în română, ca împrumut, din limba engleză, este încărcat de ecourile mai multor culturi și civilizații începând cu cele ale antichității greco-romane, continuând cu cele ale Franței medievale și ale Angliei din timpuri îndepărtate, pentru a căpăta noi valențe și semnificații în vremurile moderne, mai întâi în lumea anglofonă. Ca heteronim al englezescului *governance*, românescul *guvernanță* ne amintește de destul de puțin numeroasele substantive abstracte derivate în limba noastră cu afixele – ANȚĂ, –ENȚĂ/-IENTĂ [23], dintre care câteva pornind de la baze verbale. Ca element al vocabularului politic, *guvernanță* este actualmente privit în contrast cu alt nume de acțiune : *guvernare*, cuvânt „cel puțin istoricește învecinat” (Marga 2013: 17). Pe tărâmul politologiei, prin *guvernare* se înțelege „acțiunea de promovare de către un actor determinat – guvernul, în speță – a unui scop, cu oamenii, într-o comunitate dată, organizându-i într-un anumit fel, conform unor valori asumate.” Chiar dacă, la fel ca guvernarea, și guvernanța înseamnă conducere, deci un anume tip de organizare, aceasta din urmă este orientată spre „corelarea prin reguli a actorilor, a forțelor și a factorilor” (Marga 2013: 18), nu spre dominația monopolizată de o persoană, de un partid sau de un grup. Guvernanța poate interfera cu guvernarea, în sensul în care ultima se folosește destul de des de cea dintâi; cu toate acestea, așa cum este văzută de oamenii politici și definită de politologi, guvernanța este mult mai mult decât guvernarea, lexemul *guvernanță* are o sferă mult mai largă decât cel de *guvernare* [24].

Comparând definițiile pe care le putem găsi pentru astfel de cuvinte într-un dicționar general, explicativ, al limbii române standard cu cele care jalonează de regulă discursul analiștilor fenomenului politic specific zilelor noastre, constatăm că, fiind formulate potrivit unor principii, norme și obiective diferite în fiecare situație de comunicare, există mari deosebiri – uneori chiar numeroase discordanțe – între unele și celelalte. Nici relațiile semantice dintre lexemele definite, discutate, nu scapă de asemenea discordanțe. Iată un exemplu.

În timp ce DEX (1998: 426) nu menționează decât cuvântul *globalitate* – „caracter global, de ansamblu” –, iar MDN (2008: 438) definește aproape în același mod respectivul lexem și precizează ca a treia accepțiune a cuvântului *globalism* : „ideologie a unor grupuri cu interese mai largi decât cele naționale”, introducând doar verbul *a globaliza* – „a reuni într-un tot elemente disparate; a judeca o problemă în ansamblu” –, nu și numele de

acțiune *globalizare*, discursul specialistului Andrei Marga ne oferă numeroase explicații cu privire la acest ultim termen, pe care-l definește din diverse unghiuri de vedere, și pune în evidență relațiile corecte din perspectiva politologilor între unitățile vocabularului politic asupra cărora ne-am aplecat și noi.

Se crede că tot ceea ce implică raportarea la cadrul global ar ține de *globalizare* sau că oriunde se constată *globalizarea* ar fi doar o ideologie sumară. De aceea, distincția dintre un cadru de referință, care poate fi *globalitatea*, o politică, care este *globalizarea*, și o ideologie ce poate conduce acțiunea sau măcar o justifică, care este *globalismul*, trebuie făcută din primul moment. [...] Prin *globalizare* se are în vedere „intensificarea spațiilor, evenimentelor, problemelor, conflictelor, biografiilor transnaționale”; *globalitatea* desemnează cadrul de referință al abordărilor; iar prin *globalism* se înțelege o „ideologie a dominației pieței mondiale”. (Marga, 2018: 63)

Globalizarea [...] este altceva decât *internaționalizarea* și nu duce deloc la uniformizarea soluțiilor. Bine înțeleasă, *globalizarea* duce mai curând la eforturi de autoorganizare în vederea unor performanțe capabile să câștige în concurența extinsă la maximum. *Guvernanța* se dovedește a fi calea spre o autoorganizare mai aptă să genereze performanțe competitive în epoca *globalizării* (Marga 2013: 25) (sublinierea noastră).

Lexemul *guvernanță* nu este sinonim nici cu *conducere*, nici cu *guvernare*, nici cu *administrare*, nici cu *management*,...

Istoricii stăruie [...] asupra *mondializării* vieții oamenilor, care a atins noi și noi trepte de la Alexandru cel Mare până astăzi. Numai că aceste trepte nu sunt încă *globalizarea* ce se trăiește acum. Nici recursul la *globalitate* în cunoaștere și în acțiunile oamenilor nu este încă *globalizare*. (Marga 2018: 8) (sublinierea noastră)

Trebuie făcută distincția între *globalizare* și *generalizarea interdependențelor* sau *universalizare* [25]. Totuși în DCR (2013: 267), lexemul *globalizare* este explicat prin *mondializare*, *universalizare*, care pot fi astfel interpretate ca sinonime ale cuvântului definit. Ultimul exemplu citat mai sus ne dovedește însă că *mondializare* nu poate fi înlocuit cu *globalizare*.

Discursul ne dezvăluie și alte aspecte care, la prima vedere, ar părea că interesează vocabularul domeniului luat în considerație, dar care, de fapt, ne devoalează starea lumii în care trăim, în dimensiunea social-politică a vieții membrilor societății noastre actuale.

Guvernării i-au fost aduse o multitudine de critici cu destul de mult timp în urmă, neajunsurile ei continuând a fi discutate și azi. Presa vorbește

despre o *bună guvernare*, pe care la noi în țară ar „descuraja-o sistemul”, și de o *proastă guvernare*, care „alimentează, neconținut, sistemul.” (*Revista* 22/Nr. 20/17-30 noiembrie 2020, p. 5). Sociologii, politologii preferă expresia *guvernare nereușită* :

O *guvernare nereușită* implică ruperea de popor. Când se petrece ruperea, *guvernanța* este considerată una dintre opțiuni. (Marga 2013 : 31) (sublinierea noastră).

Același autor declară însă în alt loc din aceeași carte:

[...], dacă este de revenit la democrația reprezentativă drept cadru, inclusiv pentru *guvernanță*, nu este deloc evitabilă abordarea *patologiilor* acesteia. Dintre *patologii*, cea hotărâtoare astăzi este concentrarea deciziei în mâini puține, uneori într-o singură mână. (*ibid.*, 206) (sublinierea noastră).

Prezența în discurs a unor termeni medicali ca *patologiile guvernanței* sau *symptom* [26] ne face să înțelegem că, puși în fața realităților vieții cotidiene, oamenii politici, care au crezut la început că marea schimbare generată de trecerea de la *guvernare* la *guvernanță* are numai efecte pozitive, și-au pierdut încrederea că, având ceva în plus față de *guvernare*, *guvernanța* poate aduce exclusiv avantaje întregii societăți. Nu este deci de mirare că, pe lângă o serie de expresii cvasineutre cum ar fi *guvernanță teritorială*, *guvernanță regională*, *guvernanță europeană*, *guvernanță națională*, *guvernanță globală*, au apărut formulele evaluative axiologice *bună guvernanță* sau, mai nou, *guvernanță adecvată* / *guvernanță nereușită* [27]. Se știe de multă vreme deja că și globalizarea a generat „procesе și fenomene opuse” – altfel spus consecințe marcate de o puternică și stânjenitoare ambiguitate – prin „complexele ei implicații, solicitări și *provocări*” [28]. Însăși „societatea mondială” a adus unora numeroase avantaje, ajutându-i să-și atingă principalul obiectiv – acela de a avea o „viață mai bună”, în vreme ce altora le-a creat nemulțumire, spaimă, frustrări.

Dincolo de comentariile de mai sus referitoare la semnificantul celor trei lexeme din vocabularul politicului asupra cărora ne-am oprit în contribuția de față, dincolo de semnificațiile ce le sunt atribuite în discursul politic, în puternic contrast cu limba comună precum și dincolo de relațiile lor cu alte unități lexicale atrase în aria aceluiași discurs/vocabular specializat, ce reprezentare sau ce imagine a lumii contemporane ne comunică acestea, ce particularități ale vieții în „societatea mondială” de azi

ne dezvăluie, asupra căror aspecte pozitive și negative ale noii realități ne focalizează ele atenția?

Venind din zona politicii economice, pe tărâmul căreia trebuie pusă în legătură cu o schimbare radicală în viața națiunii americane constând în ridicarea barierelor – reprezentate de tarifele vamale – care limitau circulația produselor altor națiuni pe teritoriul SUA, *globalizarea* a cuprins rapid alte domenii de activitate importante, desemnând în final un fel de „dezlimitare” (Marga 2018: 10) la nivelul globului, căci numeroase alte țări au urmat în scurt timp exemplul celei ce a aplicat prima politica respectivă. Intrarea produselor pe piața globală a arătat repede producătorilor lor că reușita depinde de respectarea unei condiții foarte dure, cu profund caracter restrictiv: competitivitatea, care făcea accesibilă piața extinsă la nivel aproape planetar numai mărfurilor ce se distingeau prin noutate, prin originalitate, prin eficiență, într-un cuvânt prin performanță. *Globalizarea* a creat și creează în continuare „ocazii”, dar nu a oferit și nici acum nu oferă garanții, certitudini, stabilitate. Piața globală valorifică de regulă produsele ce încorporează inteligență, noutate, succesul nu este la fel de sigur pentru toată lumea, ba chiar nu e cert din capul locului pentru nimeni. Se întâmplă acest lucru fiindcă lumea cea nouă, „cu oportunități fără egal” (Marga 2018: 16), are dificultăți și ridică probleme redutabile. Mai întâi, pentru că, în mai toate domeniile, au devenit mai numeroase interdependențele, la nivel de regiuni, la nivel de state sau de grupuri de state, la nivelul globului. De unde, nebanuita, sufocanta complexitate a *globalizării*, caracterul ei excesiv de complicat. În *globalitate*, în contextul acestor interdependențe, unitățile implicate în activitatea economică, politică, educativă, artistică,... ajung să interrelaționeze între ele, pe orizontală, fără să mai aștepte deciziile emanând „de la centru”, venind „de sus”. Într-o lume în care unitățile sau chiar indivizii au o autonomie atât de mare, organizarea în vederea atingerii unor obiective vitale pentru întreaga comunitate nu mai este compatibilă cu sistemul *guvernării* bazate pe o democrație reprezentativă. Nevoile autoorganizării locale – privite însă la nivel global – impun mai curând sistemul de conducere tipic pentru *guvernarea*, ceea ce pare a avea drept efect o fragilizare progresivă a statului. Și, în aceste condiții, se pune întrebarea: cine poate cunoaște și stăpâni gândirea, interesele, ambițiile tuturor oamenilor, cine le poate armoniza voința, dorințele, preocupările, spre realizarea cu succes a scopurilor colective?

Fără a mai lua în discuție aici alte cauze care stau la baza numeroaselor dificultăți și probleme cu care se confruntă oamenii în „societatea mondială” *globalizată*, ne exprimăm convingerea că putem înțelege de ce efectele *globalizării* sunt atât de contradictorii, neașteptat de puțin luminoase și atât de nemulțumitoare pentru foarte mulți membri ai acestei noi societăți. Pentru moment, privind lucrurile prin prisma reprezentărilor implicate de cele câteva cuvinte ale vocabularului politic de care ne-am ocupat, putem spune că pe toate planurile, dar în special în planul vieții economice și al celei social-politice, date fiind consecințele derutante ale *globalizării*, societatea de azi apare desigur ca o societate nouă, deschisă marilor schimbări, modernizărilor de tot felul, ca o societate capabilă să ofere *oportunități* fără egal, dar care contribuie totodată la instalarea unui sentiment de teamă, arătându-li-se oamenilor sub culorile ambiguității, nesiguranței [29], dezordinii generalizate, conflictualității perpetue, inevitabilelor crize care se transmit de la un domeniu la altul, coruperii adevărului, răsturnării vechiului sistem de valori, sub semnul disprețului față de celălalt, în cele din urmă sub semnul unei dezumanizări tot mai accentuate. Un ultim exemplu, după părerea noastră revelator, ne aduce la cunoștință punctul de vedere al sociologului și filozofului Andrei Marga, care vorbește despre *patologiile guvernantei*:

Cei aleși dau seamă infim de ceea ce au făcut în fața celor care i-au ales la un moment dat. [...] Reprezentanții se delimitează tacit, ca un fel de nouă castă – o categorie în sine, care profită de trecerea deciziilor în seama propriei conștiințe, pe care democrația reprezentativă o apără, pentru a se sustrage controlului din partea electoratului. Din rândul lor sau cu sprijinul lor se aleg guvernanții din ramura executivă, adesea conform voinței unei singure persoane, primul-ministru sau președintele. Competențele acestora sunt astfel croite, prin legi adoptate, încât cei doi nu mai consultă Parlamentul, ci numesc sau schimbă după bunul plac ministrii sau alți ocupanți de funcții-cheie în stat. Se ajunge astfel, aparent legitim, la desemnări de rude, de persoane incompetente pentru a putea fi manipulate, de așa-zisi „tineri” ambițioși dar nepricepuți etc. în funcții de care depinde soarta multor oameni. (Marga 2013: 206)

O privire mai optimistă ar putea fi, credem, legată doar de ipoteza unei eventuale „reconstrucții” formulate ca răspuns la întrebarea: ce urmează după *globalizare*?

4. În loc de încheiere

Pentru a înțelege ce reprezentări vehiculează cu adevărat anumite elemente lexicale ale vocabularului politic – lucru ce poate fi necesar pentru a (ne/se) explica valorile conotative asociate, în timp, acelor lexeme –, trebuie desigur să privim cuvintele în calitatea lor de unități ale lexicului limbii ca sistem general și abstract de semne, interpretând corect relațiile dintre ele în cadrul paradigmatelor, dar se impune la fel de categoric să ne oprim și asupra informațiilor pe care ni le oferă despre ele discursul, atât specializat cât și, acolo unde este cazul, cotidian. Altfel spus, limba trebuie chestionată, lexical vorbind, atât în planul elementelor sale constitutive, tratate la nivel paradigmatic, cât și sub raportul manierei în care funcționează la nivelul discursului. Cercetând obiectul de studiu din această dublă perspectivă, vom putea mai întâi observa dacă, în efortul nostru continuu de a crea și a recrea lumea prin comunicare, avem nevoie să producem, să introducem cuvinte noi spre a trimite – desigur preponderent în beneficiul interlocutorului, obligat să le identifice corect – la noutățile din plan referențial, sau dacă, sprijinindu-ne pe acordul tacit ori declarat oficial al comunității în sânul careia trăim, este suficient să asociem semnelor deja existente în limbă noi interpretări, de fapt poate modificări de natură pragmasemantică mai mult sau mai puțin importante ale vechilor conținuturi. Când este vorba despre vocabularul politicului, vom constata cu ușurință existența unei anumite presiuni – uneori mai mari, alteori moderate – a factorilor sociali, politici, religioși,... pentru adoptarea, la nivelul întregii comunități, a schimbărilor survenite. Larga difuzare a unor atari schimbări nu duce la schimbarea limbii, dar poate duce, în anumite situații ori condiții istorice mai mult sau mai puțin dramatice, la schimbarea comportamentelor. Pentru oricine este atent la ce se ascunde în spatele folosirii discursive a limbii devine evident că lexicul utilizat în schimburile verbale este nu numai martorul evenimentelor care ne jalonează istoria, ci și un adevărat „revelator” al mișcărilor și transformărilor din societate precum și al consecințelor lor pentru populație.

NOTE:

- [1]. Dacă factorul politic poate juca un rol hotărâtor în acest sens, trebuie ca el să fie sprijinit de o anume dinamică socială și mai cu seamă de creația făuritorilor marilor opere literare ale epocilor respective, pentru ca decizia politică să

- declanșeze într-adevăr un proces susceptibil de a fi dus la bun sfârșit cu concursul majorității vorbitorilor. « [...], c'est l'association de la volonté politique et de la pensée créatrice, celle du Prince et du Poète, parfois du Prince et du Théologien, qui font l'allemand (avec Luther), l'anglais, l'espagnol ou le français. » (Rey 2007: 18).
- [2]. Este vorba despre textul cel mai important al lui Victor Klemperer, cunoscut în Germania sub titlul *LTI. Notizbuch eines Philologen* (1975), text tradus în limba franceză de Élizabeth Guillot: *LTI, la langue du troisième Reich* (Albin Michel, 1996) (*apud* Rey 2011: 13).
- [3]. Victor Klemperer își orientează observațiile în special către efectele discursive ale cuvintelor săracite de valorile lor conotative, spre impactul lor la nivelul enunțurilor - implicit spre impactul asupra potențialilor destinatari ai acestora în comunicare -, spre „acțiunea psihosocială” (Rey 2011: 38) a unui astfel de vocabular pervertit.
- [4]. Alain Rey (2011:42) citează, printre altele, cazul cuvântului *völkisch*, derivat de la substantivul *Volk* ‘popor’, care ajunge să nu mai însemne ‘popular’, ci ‘arian, de rasă pură’.
- [5]. Rey (2011: 51).
- [6]. Dimitrescu (coord.) et al. (2013: 418)
- [7]. webdex.ro/online/dictionar/politicul (consultat pe 05.03.2021).
- [8]. Carpinski, Bocancea (1998).
- [9]. Metzeltin (2016: 198).
- [10]. Gosselin (2010: 104)
- [11]. Sălăvăstru, *apud* Mihăilă (2016: 115-116). Pentru explicații mai ample, vezi Sălăvăstru (2009).
- [12]. Zafiu (2007).
- [13]. Principalele expresii denominative întâlnite în textele de specialitate redactate în limba franceză pe care le-am consultat: *le vocabulaire politique, le vocabulaire du discours politique, le lexique de la science politique, les mots du discours politique, les mots du politique*. Vezi și titlul numărului 125 al revistei **Mots : Mots. Les langages du politique** 2021 /1 (Cairn.info – [Cairn.info/revue-mots-2021-1.htm](http:// Cairn.info/revue-mots-2021-1.htm)) relativ recent apărut.
- [14]. Labbé, Monière (2008: 9). Fragmentul citat – traducerea noastră.
- [15]. Pană Dindelegan (coord.) (2010 : 145).
- [16]. « La quantification implique la notion d'échelle. Une échelle est ce qui permet de mesurer une quantité. On peut la définir comme suit : une échelle est un ensemble *a priori* infini d'éléments ordonnés dont un plus petit [...]» (Romero 2007 : 60).
- [17]. « On oppose, au plan syntaxique, les modalités qui sont *intrinsèques* aux lexèmes (par exemple, *lâche* est intrinsèquement porteur d'une modalité axiologique négative) aux modalités *extrinsèques*, marquées par des grammèmes ou par

- d'autres lexèmes, qui apparaissent à un niveau plus élevé dans la hiérarchie syntaxique. Du point de vue cognitif fonctionnel, cela revient à distinguer des modalités intrinsèques aux représentations [...] et des modalités qui leur sont extrinsèques, imposées par le jugement. » (Gosselin, 2010: 96).
- [18]. « Il revient à Ducrot (1972 et 1980) d'avoir montré que les "*échelles argumentatives*" sont orientées, qu'elles tendent vers une validation maximale ou minimale; de sorte que l'on peut parler de (et comparer) la "force" respective des arguments. » (Gosselin, 2010: 88).
- [19]. Dacă așa stau lucrurile, am putea vorbi despre o relație de sinonimie între *multiculturalism* și *multiculturalitate*.
- [20]. Stoichițoiu-Ichim (2008: 23).
- [21]. Deși se recunoaște că, cel puțin în limbajul presei, există foarte puține formații în -ITATE derivate "de la teme românești", se vorbește despre productivitatea "remarcabilă" a sufixului amintit în limba noastră, productivitate explicabilă "prin tendința spre abstractizare a limbajului cult actual", prin capacitatea acestor derivate de a înlocui "perifraze greoaie", eventual prin "rezonanța specializată <tehnică> a sufixului" (Stoichițoiu-Ichim 2008: 24-25) .
- [22]. "*Societatea mondială* este orizontul acțiunii atunci când operează în *globalitate*." (Marga 2018: 64) (sublinierea noastră).
- [23]. Cele mai multe substantive abstracte prezentând respectivele sufixe analizabile în limba română sunt împrumuturi din latină sau franceză.
- [24]. Pentru traducerea termenului englezesc *governance* în limba română au fost propuse mai multe cuvinte printre care *guvernare* și *administrare*, *gestionare*, *management*; pentru relațiile dintre parte din acești termeni și cel de *guvernanță*, invităm cititorii să consulte documentata lucrare *Guvernanță și guvernare (Un viraj al democrației?)* (2013: 18-20) semnată de reputatul sociolog și filozof Andrei Marga.
- [25]. Alte distincții de ordin conceptual se cer notate între *globalizare* și *fragmentare*, *localizare*, *regionalizare*, *uniformizare*...
- [26]. Se adaugă și alte cuvinte ca *neajuns*, *disfuncție*.
- [27]. Printre indicatorii care contribuie la evaluarea *guvernanței*, mai precis la reperarea *guvernanței nereușite*, se numără, potrivit profesorului Marga (2013: 30), următorii: anumite restricții în ceea ce privește generalitatea libertăților și a drepturilor umane fundamentale; lipsa de transparență, fie și parțială, în ceea ce privește opțiunile și deciziile; desconsiderarea dezbaterii democratice; subminarea democrației reprezentative și a responsabilității aleșilor și demnitarilor; favorizarea "autoritarismului electiv"; reducerea dezvoltării economice și generarea de tensiuni sociale.
- [28]. Marga (2018: 16).
- [29]. Vezi Andrei Marga, *Societatea nesigură*, București, Editura Niculescu, 2016.

BIBLIOGRAFIE:

Cărți, articole:

- Carpinschi, Anton, Bocancea, Cristian, 1998, *Știința politicului*, Iași, Editura Universității "Al. I. Cuza".
- Dubois, Jean & Françoise Dubois-Charlier, 1999, *La dérivation suffixale en français*, Paris, Nathan.
- Ducrot, Oswald, 1972, *Dire et ne pas dire*, Paris, Hermann.
- Ducrot, Oswald, 1980, *Les échelles argumentatives*, Paris, Minuit.
- Gosselin, Laurent, 2010, *Les modalités en français. La validation des représentations*, Amsterdam – New York, NY, Rodopi.
- Labbé, Dominique, Monière, Denis, 2008, *Les mots qui nous gouvernent: Le discours des Premiers-Ministres québécois: 1960-2005*, Québec, Monière – Wollank Éditeurs.
- Marga, Andrei, 2013, *Guvernanță și guvernare (Un viraj al democrației?)*, București, Compania.
- Marga, Andrei, 2018, *După globalizare*, București, Meteor Press.
- Metzeltin, Michael, 2016, *Semiologia Puterii*, București, E.U.B. (traducere din limba spaniolă de Oana Balaș).
- Mihăilă, Eleonora, 2016, „Aspecte semiotice privind desacralizarea și dediabolizarea discursului politic francez”, în revista *Analele Universității „Dunărea de Jos” din Galați*, Fasc. XXIV, *Lexic comun / Lexic specializat*, Anul IX, Nr. 1-2 (15-16) / 2016 (coord. Oana Cenac, Doina Marta Bejan), Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, p. 113-124.
- Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), 2010, *Gramatica de bază a limbii române*, București, Univers Enciclopedic Gold.1
- Rey, Alain, 1977, *Le lexique: images et modèles. Du dictionnaire à la lexicologie*, Paris, A. Colin.
- Rey, Alain, 2007, *L'amour du français. Contre les puristes et autres censeurs de la langue*, Paris, Denoël.
- Rey, Alain, 2011, *La langue sous le joug*, Mont-Saint-Aignan, PURH.
- Romero, Clara, 2007, « Pour une définition générale de l'intensité dans le langage », *Travaux de linguistique*, 1, N° 54, p. 57-68.
- Sălăvăstru, Constantin, 2009, *Discursul puterii*, București, Tritonic.
- Stoichițoiu-Ichim, Adriana, 2008 [2001], *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*, București, ALL.
- Trognon, Alain & Janine Larrue, 1994, *Pragmatique du discours politique*, Paris, A. Colin.
- Zafiu, Rodica, 2007, *Limba și politică*, București, E.U.B. (essaydocs.org/rodica-zafiu-limba-si-politic.html, consultat pe 21.11.2020)

DICȚIONARE:

- Coteanu, Ion, Seche, Luiza, Seche, Mircea, 1998, *DicȚionarul explicativ al limbii române (DEX)*, Ediția a II-a, București, Univers Enciclopedic.
- Dimitrescu, Florica (coord.), Alexandru Ciolan & Coman Lupu, 2013, *DicȚionar de Cuvinte Recente (DCR)*, ediția a III-a, București, Logos.
- Marcu, Florin, 2008, *Marele dicȚionar de neologisme (MDN)*, Ediția a X-a revăzută, augmentată și actualizată, București, SAECULUM VIZUAL.

SURSE ELECTRONICE :

- essaydocs.org/rodica-zafiu-limbaj-si-politic.html (consultat pe 21.11.2020)
- webdex.ro/online/dicȚionar/politicul (consultat pe 05.03.2021)
- constitutia.ro/art-1-statul-roman.htm (consultat pe 06.03.2021)
- hal.archives-ouvertes.fr/hal-00279664/document (consultat pe 12.03.2021)

LE LEXIQUE EN TANT QUE „RÉVÉLATEUR” DE LA VIE SOCIALE ET POLITIQUE ACTUELLE

Résumé: La présente contribution propose aux lecteurs un certain nombre de considérations sur la relation à double sens qui s'établit entre la langue d'une communauté linguistique et culturelle, plus précisément entre l'un de ses sous-systèmes : le sous-système lexical, et la vie sociale et politique des membres de cette communauté, à un moment précis de leur histoire. L'analyse portera essentiellement sur un petit groupe de mots qu'on rencontre depuis une vingtaine d'années – avec une fréquence différant beaucoup d'un vocable à l'autre –, dans les discours (socio)politiques prononcés en roumain, à l'intention de publics composés des membres de la société roumaine actuelle. Une bonne occasion pour l'auteur de la contribution d'attirer l'attention sur la propension du social et surtout du politique à exercer une influence puissante sur les individus, parfois une véritable pression, qui peut finir par modifier les représentations auxquelles de pareils mots renvoyaient précédemment pour l'ensemble des locuteurs.

Mots-clés: *signe linguistique, langage politique, discours politique, représentation, connotation.*

**THE LEXICON -
A „MIRROR“ OF THE CURRENT SOCIAL AND POLITICAL LIFE**

Abstract: This contribution offers readers a certain number of considerations on the two-way relationship that is established between the language of a linguistic and cultural community, more precisely between one of its subsystems: the lexical subsystem and the social and political life of the members of this community, at a specific moment in their history. The analysis will essentially focus on a small group of words that have been encountered for around twenty years - with a frequency differing greatly from one word to another -, in (socio)political speeches pronounced in Romanian, intended for audiences composed of members of current Romanian society. Our paper is a good opportunity for the author to draw attention to the intension of the social and, especially, the political to have a powerful influence on individuals, sometimes a real pressure, which can end up modifying the representations to which such words previously returned for all speakers.

Keywords : *linguistic sign, political language, political discourse, representation, connotation.*